

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je to dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2-50
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14
trikrat . . . 12
za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 10 h.
Oznana sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 26. januarja 1917.

Naznanilo.

Do preklica, oziroma do drugačnega naznanila prosimo vse uredništva „Učiteljskega Tovariša“ tihoče se stvari odslej naprej pošiljati na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani, Učiteljska tiskarna.

Vodstvo Zaveze.

57. leto.

Plus pour vos que pour moi!
Bolj za vas kakor zase!
Deviza naše cesarice Cite.

Danes začenja naš list svoj sedem in petdeseti letnik. — Kakor se je ravnal doslej „Učiteljski Tovariš“ po zgoraj citirani devizi naše cesarice Cite, tako hoče delati tudi poslej: Brez kakršnekolik mislinase hoče izvrševati svojo nalogo v moralno in materialno blaginjo slovenskega učiteljstva in šolstva!

Zivimo v velikem času. In naša dolžnost je, narekovana od neugnane naše domovinske ljubezni, da damo svoji očetnji vse, kar hoče in mora imeti od nas, da izide zmagoslavna iz te strašne vojne! Zavest imamo, da smo do sedaj svoje patriotske dolžnosti izpolnjevali v polni meri; danes pa slovesno obljublamo, da bomo v tej požrtvovalnosti vztrajali vse do srečnega konca.

Gradimo kulturno bodočnost svojemu narodu, ki bo deležen vseh dobrot in svoboščin, porojenih iz sedanje vojne, svobodno se razvijajoč v okvirju Habsburške monarhije! Mi bomo zbužali, dvigali in krepili njegove duševne sile, iščoč priznanja in zadoščenja v zavesti, da brusimo orožje duha, ki pribori našemu narodu tudi v prosvetnem oziru slavo in veličino, pristojajočo njegovim krepostim in vrlinam! Mi ustvarjamo temelj — lepota in sila na-

še kulture raste od znotraj ven in navzgor; zato je prožeta z življensko energijo, ustvarjajoč in oplemenitujoč vse, kar je sposobno da deluje, živi in se giblje v narodnem organizmu! Hočemo, da bodi lep vsak in da bodi lepa celota, zato moramo odpreti vrelce tej lepoti — dati moramo svojem narodu svojo kulturo!

To svojo nalogo bomo opravljali z navdušenjem in z ljubeznijo, ki jo zahteva veliki smoter!

In ta smoter stoji pred nami kot kategorični imperativ, zahtevajoč nujno, da nam naklonite tistih sredstev, ki omogočajo pot do njega. Ta sredstva so moralnega in materialnega značaja. Obračamo se do sotrudnikov in naročnikov s prošnjo, naj mislijo na nas, kakor mi mislimo nanje! Kar nam dajo, to je naša hrana — pogoj naši eksistenci. Če smo premagali težave preteklega leta, premagamo tudi te, ki stoje pred nami. Obeta se nam lepše življenje, a mi moramo storiti vse, da se izkažemo vredne tega življenja. In to se zgodi, ker si ga ustvarjamo sami!

Važno za žene vpoklicanih učiteljev.

Žene vpoklicanih učiteljev, ki niso dobivale doslej nobene podpore, naj prosijo zanj na naslov: Okrajna mestna komisija za preživljanje v Ljubljani, rekurz pa na naslov: Deželna gospodarska pomožna pisarna za vpoklicane vojnike v Ljubljani, Sodna palača, soba št. 114. Dokazati morajo, da niso njih možje pred vpoklicem mogli preživljati svojih rodov in zgolj s svojo plačo. Ta dokaz ne bo težak, ker ni na Kranjskem učitelja, ki bi mogel svoje zdrževati le s svojimi službenimi prejemki. Prilože naj svojim prošnjam dokazila o postranskih zasluhkih (na obrtnih šolah, na občinah itd.) in o nastalih škodah (bolezni, dolg itd.). Človeško čuteča srca ne zavržejo takih prošni!

Pristopajte kot člani k „Rdečemu križu“!

razveselil, ko me je nenadno zagledal! Prišel sem neoglašen do njega. To pa ga je še posebno vradostilo. O, kaj mi je vse pravil in razodel! V svojem mladostnem navdušenju mladenič niti čutil ni, da je bolan, ter da se koncu bliža pot njegovega življenja. Ledino je oral mladi moj prijatelj v tej istrski vasi, prvi je bil tu učitelj. Poln idealov, je posvetil vso delavnost ljubljani mladeži in zanemarjenemu ljudstvu. Bil je naroden učitelj v besede najlepšem pomenu! Duh je bil močan pri njem, a telo šibko; le-to je moralo podleči taki pezi... Naporno delo v enorazrednici, nastanjeni v zasebni zatohli, vlažni sobi, že samo bi moralo oslabeti orjaka, pa ne slabiča! A prijatelj moj je opravljal tudi vsa pisarniška dela županstvu, bil je tajnik bralnega društva, ki ga je sam ustanovil, vodja po njem osnovanega pevskega društva in vrhu vsega tega še — organizist! — Seve ga je ljudstvo spoštovalo in ljubilo! Pa kaj bi ga ne bilo; saj mu je daroval najdražje — svoje zdravje! —

Vojna.

CESARJEVIČEVA PEHOTA.

Poslušaj — o, Ljubljana ti, kaj cesar pravi, govori, kaj stolni Dunaj v svet razglašča, na dom ti brzjav prinaša:

Junaških tvojih sinov roj, orjaških vojnihi činov broj — odslej armade bo krasota: »Cesarjevičeva pehota«!

Ljubljana bela — »dolga vas«! Ti naše domovine kras! Junaštvo tvojih vrlih sinov blišči se v zarji vojnihi činov!

Sam cesar k tebi govori, zasluge tvoje on časti: srčno ljubav naté razlije, v njo s sinčkom svojim te ovije.

Cesarske milosti je žar, slovenski domovini dar! In konca našega trpljenja bodočnost lepša se pričinja! Josip Čonč.

AVSTRIJSKA POSLANSKA ZBORNICA.

Izmed državnih poslancev jih je od zadnjega zasedanja 24 umrlo. V vojni so padli štirje, dva sta v ruskem ujetništvu, štirje so bili odvedeni na Rusko in so tam internirani, dva poslance sta odločila mandate, 16 poslancev pa ne bo moglo izvrševati svojih mandatov.

NOVO PREBIRANJE ČRNOVOJNIŠKIH OBVEZANCEV.

Uradno razglašajo, da se vrši novo prebiranje črnovojniških obvezancev rojstnih letnikov 1898 do vključno 1892, in sicer v času od 15. januarja do 5. februarja 1917.

AKCIJA NJENEGA C. IN KR VELIČANSTVA „ZA OTROKA“.

Z Dunaja smo prejeli: Njeno c. kr. Veličanstvo, ki je prevzelo mesto državne matere, katero ji je izročila Previdnost, v žalosti za pokojnim vladarjem in v težki vojni stiski, je našlo tolažbo v tem, da se udeležuje vsakršnega dela za pomoč ubožnim in stiskanim. Njeno Veličanstvo je priredilo zbirko na korist ubožnim otrokom, ki stoji, kakor svoječasa enaka zbirka pok. Naj-

višjega vladarja, v znamenju gesla: „Za otroka“. Že doslej znaša ta zbirka 1.300.000 K v gotovini in približno tri milijone kron v blagu. S tem je pa storjen šele začetek. Na vse tiste, ki imajo srce za najrevnejše in najbednejše med ubožci, za bedo otrok, se obrača klic vzvišene državne matere, da prispevajo svoj del za omiljenje velike sile. Vsem oblastem, ki imajo najgloblji vpogled v razmere narodov, duhovnikom vseh veroizpovedanj, zdravnikom, učiteljem, možem in ženam, ki sodelujejo pri socialni pomoči, veljaj to kot poziv, da s svojimi izkušnjami n previdnostjo služijo stvari; pa tudi vse matere, ki jim je Bog podaril cvetoče otroke, in ki jim je bilo dano, vzgojiti svoje otroke v vrle člane človeške družbe, so poklicani in povabljeni, da se pridružijo velikemu delu v znamenju: „Za otroka“. Volja Njenega Veličanstva je, da naj ve celokupno prebivalstvo, da Njej sploh ni mogoče napraviti z ničem večjega veselja, nego če bi se hoteli najširši krogi z največjim uspehom udeležiti tega dela. Božji blagoslov je vsem udeležencem zagotovljen.

50 LETNICA.

Prav pred petdesetimi leti je bilo, ko je imela monarhija vojno in tudi takrat ni imela država ustavnega življenja. Zakaj nekako eno leto prej, dne 20. septembra 1865, je bil izdan znameniti manifest, ki je razveljavil zakon o državnem zastopstvu, češ, da se bodo izvršile obravnave z Ogrsko in Hrvaško glede sprememb ustave. Uspeh pogajanja bi se moral v zmislu manifesta predložiti legalnim zastopnikom drugih kraljevin in dežel pred cesarskim potrdilom, da bi bili podali enakovreden sklep in bi se isti upošteval. Šlo je takrat za ločitev Ogrske, ki je bila do takrat del cesarstva. — Ko je bil državni zbor odpravljen, so sklicali ogrski deželni zbor. Ogrski deželni zbor se je jel posvetovati dne 11. decembra 1865 o vprašanju državnopravne samostojnosti Ogrske, dokler je bil dne 26. junija 1866 odgođen, ne da bi bil prišel do sklepa. Tedaj je izbruhnila vojna s Prusijo, odgođitev je bila potrebna, vprašanje ni bilo rešeno, vojno so pričeli, ne da bi bili zborovali tam deželni zbori in tukaj državni zbor. Po miru je vladar odredil državnopravno preuredbo, dualizem ogrskega deželnega zbora ter je imenoval dne 20. februarja ogrsko ministristvo. Franc Deak, modrijan naroda, kakor ga Ogri radi imenujejo, je sicer želel, da naj se skliče avstrijski državni zbor, ki naj se najprej posvetuje o prvi „nagodbi“, jo sprejme ter se izda dotični zakon šele potem. Novi ministrski pred-

LISTEK

To in ono izza preteklih dni.

VII.

Ob 4. letu svojega službovanja na Kranjskem sem pobitel v velikih počitnicah — koncem meseca julija — v Istro. Sprva sem se mudil tu par dni v Kopru ter si ogledal tamošnje zanimivosti. Najbolj so me mikale saline, pa tudi kaznilnica me je v marsičem poučila. Iz Kopra sem jo krenil proti jugu do Buzeta. Marsikaj sem videl tu novega ter mnogo doživel. O vsem tem mogoče drugo pot. — Silna vročina ter nenavadna — prehranitev sta me prisilili, da sem se predčasno vrnil tja, od koder sem došel. Na tem svojem povratku obiščem v selu P. blizu Kopra tovariša, poznanega mi in ljubega izza svojih študij na učiteljsku ljubljanskem. Kako se je mož — tačas že bolehen —

Stanoval je v najimennitnejši hiši v vasi. Bila je last župana, ki je bil obenem poštar, gostilničar in — načelnik kraj. šolskemu svetu. Tu je prijatelj moj imel tudi hrano. Ker sem bil njegov gost, me povabi k večerji. (Došel sem k njemu ob 2. uri popoldne.) Ko stopim v gostilničarsko sobo, je tu že bil zbran cvet vaške „inteligence“. Prijatelj - kolega me predstavi možakarjem. Zvedel sem obtem, da je več izmed njih tudi pevec. In res so med večerjo zapeli par narodnih tako dobro, da sem nad tem kar glasno izrazil svoje priznanje. To bi ga bili videli kolego, kako so mu veselja žarele oči! Stisnem mu roko. Razumel me je. Srečen je bil zdaj...

Napoči čas počitka. Kolega mi odstopi svojo sobo, da v njej prenočim. Branil sem se temu, a ni nič pomagalo. Vdal sem se. Čez dan je zavladovala silna soparina. Bilo je sredi avgusta v — Istri! Bil sem pošteno truden. Res sem si želel počitka. Prijatelj me povede v sobo. Bila je majhna, a čedna, Postelja je bila sveže preoblečena ter me je

vabila v svoje naročje. Želeč si lahko noč, se poslovia. Urno se slečem, ugasnem luč ter ležem. A lepa je bila zunaj noč, tu pa ni bilo moči spati; preveč je bilo sostanovalecev... Vstanem in se spet oblečem. Pristopim k oknu, ga odprem ter se ob njem prislonim. Čarobno se je razlivala zunaj mesečina, ter hladna sapa je pihljala od morja sem. O, kako je to dobro delo po silni dnevni vročini! Pri oknu sedeč ob tem vetriču zadremam. Ko se je delal dan, se umijem. Kar zaslišim pod seboj kruleče glasove. To kruljenje prihaja čim jačje. Za Boga, kaj je to? Pod sove mojega kolege je bil obenem strop — svinjaka... Ubožeč! Še ob spanju ni imel miru. Zdaj šele sem uvidel, kako udobno se je godilo meni napram tukajšnjemu sotrudniku. — Ni mi bilo več obstanka v stanici. Tiho jo ostavim ter pohitim ven na vrt, ki je obdajal hišico. Tu sem se šetal med bujnim trsem ter dobro obloženim sadnim drevjem in srebačjo vase jutranji hlad, sem se naslajal ob žgoljenju krilatih pevcev. Kar mi pride na